

KDE HĽADAŤ DOMÁCE KORENE DNEŠNÉHO NAPÄTIA V SÝRII?
STRANA BAAS PREBERÁ MOC (1963 – 1966)¹

doc. PhDr. Karol Sorby, DrSc.

ABSTRAKT

Ôsmeho marca 1963 vojenský prevrat uskutočnený koalíciou *baasistických, nāsirovských* a nezávislých panarabsky orientovaných politikov zvrhol „odštiepenecký režim“ v Damasku. Keď armáda prevzala moc, vytvorila Národnú revolučnú radu, ktorej predsedom sa stal generálporučík Lu’aj al-Atāsī. Ten poveril jedného z vodcov *Socialistickej strany arabskej obrody* (Strany Baas), aby vytvoril vládu, ktorej členmi budú vojaci aj civilisti. Jedným z prvých činov novej vlády bolo vydanie vyhlásenia, v ktorom uviedla, že jej cieľom je viesť Sýriu do opätovného zjednotenia s Egyptom, tentoraz spolu s Irakom. Generál Lu’aj al-Atāsī zároveň vyhlásil, že armáda bola zbavená odštiepeneckých elementov, vrátane bývalých ministrov. Krátko nato, znova výrazne vzrástol počet predstaviteľov menšín v dôstojníckom zbore sýrskej armády, na úkor väčšinových *sunnitov*. Hlavným dôvodom tohto javu bolo, že vojenský velitelia, členovia *Strany Baas*, ktorí sa podieľali na prevrate, aktivovali mnohých dôstojníkov a poddôstojníkov na základe rodinných, kmeňových alebo regionálnych zväzkov, aby čo najrýchlejšie upevnili svoje novonadobudnuté mocenské pozície.

Kľúčové slová: Strana Baas, armáda v politike, vojenské prevraty, problém arabskej jednoty, sektárstvo, otázky menšín

ABSTRACT

On 8 March 1963, a military coup by a coalition of *Ba’thist, Nāsirist* and independent unionist officers brought down the “secessionist regime” in Damascus. When the army took over, it set up a National Revolutionary Council under the chairmanship of Lt-General Lu’aj al-Atāsī which invited one of the leaders of the *Socialist Party of Arab Resurrection* (the Ba’th Party) Salāhaddīn al-Bītār, to form a government of military and civilian ministers. One of the first actions of the new government was to issue a statement in which they declared that their aim was to lead Syria back to reunion with Egypt, this time in company with Iraq. At the same time General al-Atāsī declared that the army had been purged of secessionists, including former ministers. Shortly after, minority members in the Syrian officers’ corps again increased strongly in numbers at the expense of the *Sunnites*. A principal reason for this was that the *Ba’thist* military leaders who were involved in the coup had called up numerous officers and non-commissioned officers with whom they were related through family, tribal or regional ties, to quickly consolidate their newly achieved power positions.²

Key words: Ba’th Party, army in politics, military coups, problem of Arab unity, sectarianism, minority problems

JEL KLASIFIKÁCIA : Y80

¹ Štúdiá bola vypracovaná v rámci projektu VEGA 2/0141/12.

² Ar-RAZZĀZ, Munīf. *At-tadžriba al-murra*. (Trpká skúsenosť). Bejrút: Dār gāndūr, 1967, s. 158-159.

Úvod

Keď sa 8. februára 1963 dostali v Iraku k moci *baasisti*, nikto v Sýrii si nemyslel, že zakrátko bude nasledovať *baasistický* puč v Damasku. Sýrska vláda nebola schopná potlačiť aktivity *Strany Baas*, a tak sa snažila aspoň získať priazeň „pokrokových“ panarabských elementov, ak už si nemohla zaistiť ich spoluprácu. V Damasku sa otvorene hovorilo o tom, že dni vlády Chālida al-^cAzma sú spočítané. Otázka spočívala iba v tom, kto prvý udrie, či *baasisti* alebo *unionisti*, t. j. prívrženci zjednotenia s Egyptom. Sýrska buržoázia si vybrala „menšie zlo“, čím sama otvorila *baasistom* dvere k moci.³ Národné (t. j. celoarabské) vedenie *Strany Baas* sídlilo v Damasku a jeho generálny tajomník Michel ^cAflaq predpokladal, že Iráčania kladne prijímú jeho a ostatných sýrskych členov Národného vedenia strany. Sýrske regionálne vedenie *Strany Baas* sa zbavilo „socialistu“ Akrama al-Hawrānīho a jeho prívržencov,⁴ držalo sa bokom od vlády v Damasku, ani jej neposkytlo podporu,⁵ čím odmietlo stotožniť sa s jej konzervatívnou domácou politikou a s jej nepriateľským postojom voči prezidentovi Zjednotenej arabskej republiky Džamālovi ^cAbdannāsirovi. Sýrsky prevrat prišiel presne o mesiac po irackom a na rozdiel od irackého sa uskutočnil bez veľkého úsilia a nenásilne. Secesionistický režim⁶ bol už príliš rozložený na to, aby odolal. Poldruharočné obdobie od secesie (od októbra 1961) prerušovali opakované spory a hádky medzi civilnými politikmi a velením armády a počas neho sa vystriedali štyri vlády, z ktorých poslednú viedol Chālíd al-^cAzm.

1 Vojský prevrat 8. marca v Sýrii

Vojský prevrat známy ako „*baasistická* revolúcia 8. marca 1963“ nebola čisto *baasistickou* akciou, hoci jej účastníci patrili zväčša k Vojskému výboru strany, ktorý v tom čase nebol jej organickou súčasťou. Vojský výbor bol len jednou z troch vojenských frakcií vlastnou slabosťou prinútených spoločne uskutočňovať zvrhnutie vlády Chālida al-^cAzma. *Baasistickí* dôstojníci však získali prevahu. Prevrat otvoril cestu k radikálnym spoločenským zmenám, cestu lemovanú mnohými konfliktmi, avšak k spoločenským zmenám, ako ich charakterizovala *baasistická* ideológia, nedošlo.⁷ Plukovník Zijād al-Harīrī, vodca prevratu pôvodne vytvoril organizáciu nazvanú *Národná rada revolučného velenia* (NRRV), ktorá sa stala najvyššou administratívnou autoritou. NRRV bola zložená z desiatich dôstojníkov, štyroch nezávislých, troch *nāsirovcov*, a troch *baasistov*. Za jej predsedu bol zvolený generálporučík Lu’aj al-Atāsī, nezávislý, sympatizujúci so *Stranou Baas*. Plánom na rozšírenie NRRV o desiatich civilistov prekážalo naliehanie *Strany Baas*, že polovicu z nich musia tvoriť *baasisti*.⁸

Podľa novej ústavy skutočnú moc v štáte predstavovala NRRV. V tomto orgáne a vo

³ MIRSKIJ, Georgij Il’jič. *Arabskije narody prodolžajut borbu*. Moskva: Izdatel’stvo Meždunarodnyje otnošenija, 1965, s. 82.

⁴ *Strana arabskej obrody* sa v septembri 1953 zlúčila s *Arabskou socialistickou stranou* Akrama al-Hawrānīho a vznikla *Socialistická strana arabskej obrody*, označovaná skrátene ako *Strana Baas*. In: SORBY, Karol R. *Arabský východ (1945 – 1958)*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2005, s. 112.

⁵ MIRSKIJ, Georgij Il’jič. *Arabskije narody prodolžajut borbu*. Moskva: Izdatel’stvo Meždunarodnyje otnošenija, 1965, s. 78.

⁶ Tak sa nazýval režim, ktorý vznikol v Sýrii po vojenskom prevrate a vystúpení, odštiepení sa (secesii) Sýrie zo Zjednotenej arabskej republiky.

⁷ PETRAN, Thabita. *Syria*. New York: Praeger Publishers, 1972, s. 167.

⁸ KERR, Malcolm H. *The Arab Cold War. Gamal ‘Abd al-Nasir and His Rivals, 1958 – 1970*. London, New York: Oxford University Press, 1977, s. 45.

vláde boli okrem *baasistických* vodcov zastúpení aj dôstojníci patriaci k Zijādovi al-Harīrīmu a tri menšie *pronāsirovské* zoskupenia.⁹ Nevýrazný Lu'aj al-Atāsī bol popri predsedníctve v NRRV poverený aj funkciou hlavného veliteľa armády. Zijād al-Harīrī, povýšený na generálmajora, sa stal náčelníkom generálneho štábu armády a plukovník Amīn al-Hāfīz, ktorého predošlý režim poslal na bezvýznamné miesto vojenského pridelenca v Argentíne, bol *baasistickými* dôstojníkmi povolaný späť, aby prevzal významné funkcie úradujúceho vojenského guvernéra krajiny a ministra vnútra.¹⁰

Počiatkové okolnosti po uskutočnení prevratu a sprievodné ťažkosti urýchlili povolanie veľkého počtu záložných dôstojníkov a poddôstojníkov, členov strany a jej prívržencov, aby zaplnili medzery vzniknuté po čistkách protivníkov strany a aby upevnili a bránili postavenie *Strany Baas*. Táto naliehavosť znemožnila v tom čase pri povolávaní uplatniť objektívne meradlá. A tak základom tohto postupu sa stali priateľstvá, rodinné zväzky a niekedy iba osobná známosť. Väčšina príslušníkov ozbrojených síl povolaná týmto spôsobom, patrila k menšinám, najmä k sektám *‘alīovcov*,¹¹ *drúzov*¹² a *ismā‘īlovcov*,¹³ čo neprekvapuje, keďže väčšina členov *baasistického* Vojenského výboru, ktorá dohliadala na činnosť vojenskej organizácie, patrila k menšinám.¹⁴

Každá frakcia, ktorá sa zúčastnila na prevrate, mala vlastné ciele. Zijād al-Harīrī, ktorý nemal žiadne politické krytie, ani premyslenú politickú stratégiu, bol v mocenskom zápase odsúdený na porážku. Nepatril ani k skutočným *nāsirovcom*, aby potlačil Sýriu späť do únie (spoločného štátu s Egyptom), ani k *baasistom*, aby navrhol novú stranícku alternatívu. Na rozdiel od neho Vojenský výbor *Strany Baas* mal výhodu v tom, že bol dobre organizovaný a mal bohaté skúsenosti v tajných metódach operácií, takže sa mu podarilo eliminovať najprv *nāsirovcov*, a potom samotného Zijāda al-Harīrīho. Keď *baasistickí* dôstojníci ovládli Sýriu, boli pripravení postaviť sa na odpor aj tradičnému vedeniu strany napriek skutočnosti, že s ním počítali, pretože mimo armády nemali nijakú vlastnú organizáciu a potrebovali aj väzbu na *baasistov* v Iraku. *Strana Baas* nikdy nebola jednotnou stranou ani ideologicky ani organizačne a vždy, keď bola pri moci, vnútorné osobné a politické konflikty sa zintenzívnili.¹⁵ Vedúci predstavitelia *Strany Baas* v Sýrii teraz prijali tých dôstojníkov ako plnohodnotných členov strany a začlenili Vojenský výbor do straníckej štruktúry ako výlučnú vojenskú organizáciu strany. Keď Vojenský výbor dostal súhlas ponechať si autonómne postavenie,

⁹ Al-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. (Memoáre Akrama al-Hawrānīho). Vol. IV. Káhira: Maktabat Madbūlī, 2000, s. 3158-3164.

¹⁰ BIZZĪ, Nādžī ‘Abdannabī. *Sūrja. Sirā‘ al-istiqtāb, 1917 – 1973*. (Syria. Zápas o polarizáciu). Damask: Dār ibn al-‘Arabī, 1996, s. 333.

¹¹ *‘Alīovci*, heterodoxná *šī‘itska* sekta nazvaná podľa imáma *‘Alīho* (bratranec a zať proroka Muhammada). Arabské prídavné meno *‘alawī* = *‘alīovský*, *‘alīovec*; *‘alawījūn* = *‘alīovskí*, *‘alīovci*, preto ich v Európe nazývajú *‘alawitmi*, čo pre slovenčinu nie je správny tvar. Rituály tejto *šī‘itskej* sekty sa natoľko líšili od hlavného prúdu islámu, že členovia väčšinového *sunnitského* prúdu ich často nazývali neveriacimi (heretikmi).

¹² *Drúzovia*, najextrémnejšia odnož *ismā‘īlvskej* (*šī‘itskej*) sekty, ktorú možno takmer považovať za samostatné náboženstvo.

¹³ *Ismā‘īlovcí*, sekta *šī‘itskeho* islámu, označovaná aj ako vetva siedmich imámov.

¹⁴ Podľa jednej správy, mnohí *‘alīovci* patrili k tým dôstojníkom, ktorí priamo po prevrate 8. marca 1963, zaplňali medzery v armáde po čistkách politických oponentov. Asi polovica z približne 700 dôstojníkov, ktorí boli prepustení, bolo podľa údajov nahradených *‘alīovcami*. Cit in: Van DAM, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria. Sectarianism, Regionalism and Tribalism in Politics, 1961 – 1978*. London: Croom Helm Ltd. Publishers, 1979, s. 43.

¹⁵ BE’ERI, Eliezer. *Army Officers in Arab Politics and Society*. London: Pall Mall, 1970, s. 406.

vytvorená dvojité mocenská štruktúra oslabilo civilné vedenie voči vojakom.

2 Rokovania o zjednotení Sýrie a Iraku s Egyptom

Treba pripomenúť, že v čase prevratu boli piati zo štrnástich členov *baasistického* Vojenského výboru z *al'iovskej* menšiny, a tak je sotva prekvapujúce, že *al'iovskí* dôstojníci následne hrali významnú úlohu v armáde. Navyše, užšie vedenie Vojenského výboru tvorili traja *al'iovskí* dôstojníci, menovite Muhammad 'Umrān, Salāh Džadīd a Hāfiz al-Asad.¹⁶ Po prevrate v mnohých častiach Sýrie vypukli *pronāsirovské* demonštrácie. Tie prinútili Damask a *Stranu Baas*, ktorá mala najsilnejšie postavenie v novom režime, aby obrátili zrak na Káhiru a na toho muža, bez ktorého sotva bolo možné zaznamenať nejaký pokrok v zjednocovaní. Preto, tentoraz spolu s Iračanmi, požiadali prezidenta ZAR o možnosť rokovať o vytvorení trojstrannej únie.¹⁷ Džamāl 'Abdannāsir súhlasil s konaním rokovaní v marci a apríli 1963. Teraz však bol oveľa opatrnejší ako v roku 1958 a *baasistickým* vodcom veľmi nedôveroval. Počas rokovaní ich podrobil tvrdej kritike a spochybnil ich predošlé správanie, ktoré označil za nečestné a oportunistické. Nedosiahla sa žiadna dohoda a cítiac, že *baasisti* ustupujú od celkovej koncepcie jednoty, „poučil“ ich, aby sa vrátili k ideálom demokracie, ktoré hlásali, zatiaľ čo jeho obviňovali z osobnej diktatúry.¹⁸ Počas týchto rokovaní Sýria a najmä *Strana Baas* boli v nevýhode pre spleť rivalít medzi mocenskými centrami vo vtedajšej Sýrii: NRRV, ministerstvom obrany a velením armády, vládou a jej orgánmi, sýrskym Regionálnym vedením *Strany Baas* a Národným vedením *Strany Baas*.¹⁹ Bez ohľadu na to, Sýria sa vrhla do káhirských rokovaní o jednotu, ako sa schôdzka nazývala, aj keď len málo účastníkov skutočne usilovalo o jednotu. Rokovania sa viedli v troch oddelených etapách: trojstranné rokovania počas piatich stretnutí od 14. do 16. marca a desať stretnutí medzi 6. a 14. aprílom, z ktorých dve boli zasa sýrsko-egyptské a zvyšných osem bolo trojstranných.²⁰

Protokoly z káhirských rokovaní, ktoré následne zverejnili egyptskí úradníci, sú fascinujúcim politickým dokumentom prvoradého významu pre všetkých odborníkov zainteresovaných na arabských záležitostiach. Je to najdôvernejšia správa o tajných arabských politických rokovaníach a o politickej činnosti Džamāla 'Abdannāsira aká bola doteraz uverejnená. Vrhá prenikavé svetlo na povahu a kvalitu arabského revolučného myslenia. Ukazuje, že egyptský prezident vysoko prevyšoval svojich súčasníkov v schopnosti realisticky analyzovať a pochopiť politické problémy a dostať sa im na koreň. Bol však príliš podozrievavý voči tým, ktorí kritizovali jeho metódy a nedokázal sa s nimi deliť o moc.²¹ Preto sa mu nepodarilo nájsť spôsob, ktorým by mobilizoval dobrú vôľu tých, s ktorými mal spoločné ciele. Aj keď nebol zaznamenaný výrazný posun v názore na organizáciu únie, 17. apríla 1963

¹⁶ Ar-RAZZĀZ, Munīf. *At-tadžriba al-murra*, s. 158.

¹⁷ HAMRŪSH, Ahmad. *Qissat sawrat 23 jūlijū*. (Príbeh revolúcie 23. júla). Vol. III. *'Abdannāsir wa al-'Arab*. ('Abdannāsir a Arabi). Bejrút: Al-mu'assasa al-'arabija li-d-dirāsāt wa-n-našr, 1976, s. 119-124; ABURISH, Said K. *Nasser. The Last Arab*. London. Duckworth, 2004, s. 215.

¹⁸ STEPHENS, Robert. *Nasser. A Political Biography*. London. Allen Lane The Penguin Press, 1971, s. 405.

¹⁹ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*. Jerusalem: Israel Universities Press, 1972, s. 55-56.

²⁰ Mahādir džalasāt mubāhasāt al-wahda, mārs – apríl 1963. (Protokoly trojstranných rokovaní o jednotu, marec-apríl 1963). Káhira, Kutub qawmīja 1963; prvá etapa, s. 5-88; druhá etapa, s. 91-241; tretia etapa, s. 245-602.

²¹ DAWISHA, Adeed. *Arab Nationalism in the Twentieth Century. From Triumph to Despair*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2003, s. 239.

bola podpísaná formálna dohoda, ktorá zavádzala päťmesačné prechodné obdobie a po ďalších dvadsiatich mesiacoch mala byť dosiahnutá plná jednota.²² *Baasisti* neboli nadšení myšlienkou na zjednotenie, ktoré im nedávalo voľnú ruku v Sýrii, o ktorú toľko usilovali. Vnútoraná situácia v Sýrii však zostávala nejasná, s rozporními medzi tými, ktorí bezvýhradne podporovali Džamála °Abdannāsira a medzi *baasistami*.²³

Vodcovia Vojenského výboru vďaka dobre fungujúcej organizácii a plánovaniu a tiež podporovateľom v armáde, rýchlo skonsolidovali svoje novonadobudnuté mocenské pozície. V priebehu niekoľkých mesiacov sa im podarilo vytlačiť z armády najvýznamnejších *pronāsirovských* a nezávislých prounionistických oponentov v ozbrojených silách, ktorými boli zhodou okolností väčšinou *sunniti*.²⁴ Vrchol *baasistickej* monopolizácie moci nastal 18. júla, keď skupina väčšinou *sunnitských* *pronāsirovských* dôstojníkov pod velením Džāsima °Alwāna uskutočnila neúspešný pokus o prevrat,²⁵ ktorí *baasisti* pod velením Amīna al-Hāfiza, krvavo potlačili. Väčšina dôstojníkov, ktorí sa zúčastnili na potlačení pokusu, patrila k menšinám a rozhodujúcu úlohu medzi nimi hrali °*alīovci*.²⁶ Bolo zabitých alebo zranených asi 800 ľudí, väčšinou nevinných obetí; dvadsať aktérov pokusu bolo popravených a ďalšie stovky podozrivých boli uväznené. Vzhľadom na tieto udalosti Džamāl °Abdannāsir stratil trpezlivosť a vyhlásil: „Nemyslíme si, že by nejaký spoločný cieľ viazal ZAR k súčasnému fašistickému režimu v Sýrii.“²⁷

Potlačenie pokusu o prevrat upevnilo mocenskú pozíciu *Strany Baas* a generála Amīna al-Hāfiza, *sunnitu* z Aleppa, z nižšej strednej vrstvy, ako vodcu. Pokúsil sa dať dokopy nesúrodé elementy sýrskeho politického života a aj keď nezmiernil všetkých, priniesol do vedenia *Strany Baas* aspoň trochu stability. Vojenský výbor strany zaviedol pevnú kontrolu armády; k jeho vedúcim členom patrili Salāh Džadīd, schopný °*alīovec* z Latákie a plukovník Hāfiz al-Asad, ďalší °*alīovec*, ktorý velil letectvu. Vojenský výbor postupne infiltroval ozbrojené sily, aby si zaistil, že najdôležitejšie útvary bude mať pod kontrolou a posilnil svoju schopnosť predchádzať ďalším pokusom o prevrat. V rámci tohto vývoja, keď sa vplyv *sunnitov* znižoval, viacerí príslušníci menšín zaujali dôležité pozície, najmä °*alīovci*, drúzi a *ismāīlovci*. Toto bol veľmi významný trend. *Baasistickí* dôstojníci z °*alīovskej* menšiny mohli následne využiť príležitosť a prepustiť zvyšných (najmä *sunnitských*) *nāsirovských* dôstojníkov z armády. Po týchto skúsenostiach bolo zložité neutralizovať nedôveru vo väčšinovej *sunnitskej* časti obyvateľstva, ktorú tento vývoj spôsobil.

Hoci *Strana Baas* upevnila svoju moc, Sýriou ešte stále otriasali vnútorné rozpory. Popri už spomínanom frakcionárstve, režimu chýbala ľudová podpora. V úsilí o rozšírenie svojej základne, *Strana Baas* otvorila priestor pre prijímanie nových členov. Tento krok mal d'alekosiahle dôsledky, pretože radikálne zmenil sociálny pôvod členstva a krídlo Michela

²² HAJKAL, Muhammad Hasanajn. *Sanawāt galajān*. (Roky vrenia). Káhira: Al-Ahrām, 1988, s. 689-699.

²³ STEPHENS, Robert. *Nasser. A Political Biography*, s. 405.

²⁴ Vyhodení nezávislí unionistickí dôstojníci Lu'aj al-Atāsī a Zijād al-Harīrī, a *nāsirovskí* dôstojníci Muhammad as-Sūfī, Rāšid al-Qutajnī a Fawwāz Muhārib, ktorí boli členmi NRRV, vytvorili najvyšší mocenský orgán štátu po prevrate 8. marca, rovnako ako Džāsīm °Alwān, Muhammad Džarrāh, dvaja poprední *nāsirovskí* dôstojníci, boli všetko *sunniti*. In: Van DAM, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria*, s. 50.

²⁵ Al-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3200-3202.

²⁶ ABU JABER, Kamel S. *The Arab Ba'th Socialist Party. History, Ideology, and Organization*. New York: Syracuse University Press, 1966, s. 72-73.

²⁷ Chitāb ar-ra'īs fī al-°īd al-hādija °ašara li-as-sawra, 22 júlijū 1963. (Prejav prezidenta pri príležitosti 11. výročia revolúcie). In: Kitāb at-tahrīr: Hadīs al-batal az-za'īm Džamāl °Abdannāsir ilā al-umma. Diel IV. 1961-1963, č. 47-48, s. 550-556.

°Aflaqa a Salāhaddīna al-Bītāra (stará garda) sa tak dostalo do menšinového postavenia.²⁸ K nastupujúcej skupine mladých radikálnych *baasistov* sa pripojila väčšina nespokojných členov strany a získavala podporu od starých členov, ktorých spoločným charakteristickým rysom bol ich odpor voči „starej garde“.²⁹ Vojenský výbor mal úplne v rukách armádu a významné zastúpenie v Regionálnom vedení strany a s podporou členov stojacich proti starej garde, prakticky ovládol aj stranu. Takto členovia Vojenského výboru mohli začať uskutočňovať svoj prvoradý cieľ – vytlačiť zo strany Michela °Aflaqa a Salāhaddīna al-Bītāra.

3 Vznik revolučnodemokratického krídla v Strane Baas

Do popredia v strane sa drala nová ľavica, ktorá na regionálnej konferencii *Strany Baas* v septembri 1963 získala väčšinu.³⁰ Jej predstavitelia začali do politiky zavádzať viacej socialistickej ideológie a s požiadavkou viesť triedny boj a vytvárať poľnohospodárske družstvá provokovali konzervatívne maloburžoázne krídlo v strane. Propaganda bola účinná, a týmto spôsobom *baasistickí* radikáli získali v Regionálnom vedení všetkých osem miest a väčšinu delegátov na šiesty národný kongres, ktorý sa zišiel v októbri. Na tomto kongrese však išlo o viac ako o mocenskú hru radikálov. Musel vypracovať odpoveď na kritiku Džamāla °Abdannāsira vyslovenú počas káhirskejších rokovaní o zjednotení, zaznamenanú v protokole z týchto rokovaní. Prezident ZAR uviedol, že v posledných rokoch nezaznamenal nijaký osobitný ideologický príspevok *Strany Baas*, a že rozdiely medzi ním a touto stranou sú politické a osobné. Národný kongres preto vypracoval správu, v ktorej na tieto rozdiely poukázal.³¹

Vzhľadom na to, že predstavitelia radikálneho krídla sýrskej *Strany Baas* pociťovali ešte určitú neistotu, najmä pre rozdielne názory vo vlastných radoch, rozhodli sa, že Michela °Aflaqa a jeho prívržencov zatiaľ zo strany nevytlúčia, aby si zachovali zdanie legitimity. Avšak ako predzvesť udalostí, ktoré mali nasledovať, bola na kongrese prijatá rezolúcia odsudzujúca tých funkcionárov strany, ktorí pred rokom 1958 nedokázali v Sýrii získať moc. Vo voľbách na záver kongresu, umiernení získali v Národnom vedení strany z deviatich postov iba tri. Jedno z nich získal Michel °Aflaq, ale kandidatúra Salāhaddīna al-Bītāra neprešla.³² Opozícia voči režimu pokračovala, ale teraz nadobudla inú povahu. *Baasistickú* vládu, považovanú za sekulárnu a vedenú predstaviteľmi menšín, odsúdila ako ateistickú a nearabskú.

Šiesty národný kongres s odkazmi na „vedecký socializmus“ a „poľnohospodárske družstvá“ vyvolal paniku v radoch sýrskej buržoázie. Zdvihla sa nová vlna opozície voči režimu a z trhov zmizol spotrebný tovar. Vládu pred krízou mohol ochrániť iba priamy zásah armády. Používanie novej terminológie však zásadne nezmenilo existujúcu politickú situáciu v Sýrii

²⁸ ABU JABER, Kamel S. *The Arab Ba'ath Socialist Party. History, Ideology, and Organization*, s. 78.

²⁹ KERR, Malcolm H. *The Arab Cold War. Gamal 'Abd al-Nasir and His Rivals, 1958 – 1970*, s. 81-5.

³⁰ Arabský svet podľa panarabských nacionalistov, t. j. aj *Strany Baas*, tvorí jeden nedeliteľný celok, ktorý je z rozličných dôvodov rozdelený na regióny, oblasti (qutr), nie štáty (dawla). *Strana Baas* preto mala Národné (t. j. celoarabské) vedenie, ktorému podliehali jednotlivé Regionálne /iracké, sýrske, jordánske/ vedenia.

³¹ *Ba'd al-muntalaqāt an-nazarīya*. (Niektoré teoretické východiskové body). In: *Nidāl Hizb al-Ba't al-°arabī al-ištirākī °abra mu'tamarātihi al-qawmīya (1947 – 1964)*. (Boj Socialistickej strany arabskej obrody na jej národných kongresoch). Dokumentárny záznam. Bejrút: Dār at-ta'līf al-i-tibā' wa-n-našr 1971, s. 169-212.

³² OLSON, Robert W. *The Ba'ath and Syria, 1947 to 1982. The Evolution of Ideology, Party, and State*. Princeton, N. J.: The Kingdon Press, Inc. 1982, s. 85.

a v Iraku, keďže ani jedna z týchto krajín nebola pripravená na radikálne socialistické zmeny predpokladané v správe. V Sýrii po šiestom národnom kongrese Vojenský výbor pokračoval v konsolidácii svojej pozície tak, že 11. novembra 1963 povýšil Salāha Džadīda na generálmajora a vymenoval ho za náčelníka generálneho štábu.³³ Nasledujúci deň premiér Salāhaddīn al-Bītār podal demisiu a Vojenský výbor využil túto príležitosť na to, aby presadil Amīna al-Hāfiza za predsedu vlády, generála Muhammada °Umrāna za jej podpredsedu a ministrami sa stali ich kolegovia z nových štruktúr strany.³⁴

4 Dôsledky udalostí v Iraku

Nový sýrsky režim bol vzápätí ohrozený vojenským prevratom 18. novembra 1963 v Bagdade, ktorý *Stranu Baas* zbavil moci v Iraku. Nový silný muž Iraku, maršal °Abdassalām °Ārif, mal veľmi dobré vzťahy s Džamālom °Abdannāsirom, a tak bola Sýria znova izolovaná od svojho východného suseda. Bagdadský prevrat ešte viac prehĺbil priepasť medzi umierneným a radikálnym krídlom strany v Sýrii: umiernení *baasisti* pripisovali stratu Iraku radikalizmu irackého *baasistického* režimu, kým radikáli, podporení irackými súdruhmi, ktorým sa podarilo utiecť z Iraku do Damasku tvrdili, že v Iraku bolo málo socializmu. Radikáli preto tvrdili, že v záujme toho, aby sa niečo podobné nestalo v Sýrii, strana musí okamžite uskutočniť radikálnu transformáciu sýrskej spoločnosti.³⁵

Vojenský výbor využil svoje postavenie ako autonómny a výlučný predstaviteľ vojenskej organizácie strany, aby začal budovať „ideologickú armádu“. Keďže počet *baasistov* v armáde bol pomerne nízky, toto úsilie vyvolalo nielen masívnu indoktrináciu, ale aj rozsiahle čistky, ktoré postihli najmä *sunnitských* dôstojníkov z miest. Na zaplnenie uvoľnených miest Vojenský výbor povolal do aktívnej služby všetkých *baasistických* záložných dôstojníkov alebo takých dôstojníkov, s ktorými mal rodinné, klanové alebo sektárske zväzky. To prinieslo príliv *°alīovských*, *drúzskych* a *ismā°ilovských* dôstojníkov, keďže tak armáda, ako aj *Strana Baas* rozširovali svoje rady náborom vo vidieckych oblastiach, kde tieto menšiny tradične žili. Politickí odporcovia preto pochopiteľne obviňovali Vojenský výbor z diskriminácie pri povyšovaní a prekladaní príslušníkov armády a pri prijímaní študentov na vojenskú akadémiu a dôstojníkov a poddôstojníkov do strany.

Z hľadiska širšieho kontextu arabskej politiky mal mocenský pád irackej *Strany Baas* 18. novembra 1963, d'alekosiahly význam. Znamenal koniec predstavy, že *Strana Baas* by sa mohla stať skutočnou silou v panarabskej politike a mohla by súťažiť s Džamālom

³³ Vojenský výbor nastolil pevnú kontrolu armády. Krok za krokom preberal velenie všetkých vojenských útvarov dôležitých pre uskutočnenie prevratov alebo pre ich prekazenie. Podplukovník Hāfiz al-Asad (*°alīovec*), velil letectvu; generálmajor Muhammad °Umrān, (tiež *°alīovec*), velil najsilnejšej jednotke v sýrskej armáde, 70. obrnenej brigáde dislokovanej v Damasku; *drúzsky dôstojník* Hamad °Ubajd, velil 5. obrnenej brigáde; *drúzsky major* Salīm Hātūm velil elitnému práporu zvláštneho určenia, ktorý strážil veliteľstvo armády a rozhlasový vysielač; plukovník (*ismā°ilovec*) °Abdalkarīm al-Džundī bol veliteľom delostrelectva a *sunnita* Ahmad as-Suwajdānī bol šéfom vojenského spravodajstva, keď spomenieme len najdôležitejších dôstojníkov.

³⁴ Vo vláde Amīna al-Hāfiza boli členovia tak národného, ako aj regionálneho vedenia strany. Do druhej skupiny patrili traja lekári a dlhoroční radikáli: Ibrāhīm Māchūs, (*°alīovec*) z Latákie a *sunniti* Nūraddīn al-Atāsī z vplyvnej rodiny z Humsu a Jūsuf Zu°ajjin, z mestečka pri irackých hraniciach.

³⁵ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 173-4.

°Abdannāsīrom o vodcovstvo na Blízkom východe.³⁶ Tieto vnútorné nezhody, hoci boli odrazom širších protirečivých spoločenských faktorov, nespôsobili iba pád *baasistickej* vlády v Iraku, ale aj rozpad strany, lebo si už nevedela získať taký rešpekt, aký mala pred svojim krátkym pôsobením vo vláde.³⁷ Nový iracký prezident, °Abdassalām °Ārif, ktorý nebol *baasistom*, sa na veľké zadost'učinenie Džamāla °Abdannāsira okamžite zbavil *baasistických* politikov. Pád *Strany Baas* v Iraku, po vnútornom rozkole v jej radoch, spôsobil novú krízu v sýrskej regionálnej organizácii *Strany Baas*. Pre mladých militantných členov iracká porážka potvrdzovala nedôslednosť „starej“ ideológie a hesiel. Na druhej strane Michel °Aflaq dával vinu za porážku mladým radikálom, ktorých podozrieval z „kryptokomunizmu“. Po zvrhnutí *Strany Baas* v Iraku sa sýrske jednotky bojujúce proti Kurdom museli vrátiť domov a ťažké straty, ktoré tieto jednotky utrpeli, už nebolo možné utajiť. No napriek tomu, že „kurdská expedícia“ mala negatívny účinok na morálku armády, *baasistickí* dôstojníci boli viac než kedykoľvek predtým rozhodnutí držať kormidlo pevne v rukách.³⁸

Sýrski *baasisti* boli krátko nato prekvapení ďalším prejavom taktického génia Džamāla °Abdannāsira. Znova potvrdil svoje vedúce postavenie, keď vyzval na konanie panarabskej konferencie na najvyššej úrovni v Káhire v januári 1964, s cieľom prediskutovať, aké kroky by mali Arabi podniknúť voči izraelskému plánu, odviesť vodu z rieky Jordán na vlastné využitie.³⁹ Sýrsku delegáciu na tejto konferencii viedol Amīn al-Hāfīz, ktorý vyzýval na vojnu proti Izraelu. Veľmi rýchlo ho však umlčali ostatní delegáti, ktorým bolo jasné, že Arabi na vojnu nie sú pripravení a účelom konferencie je prejaviť jednotný, militantný postoj, ale okrem toho nepodniknúť nič konkrétne. Keď sa Amīn al-Hāfīz vrátil do Sýrie, radikáli v *Strane Baas* ho verejne kritizovali, že netrval na vojenskom riešení. Okrem toho sa radikálom 24. januára 1964 podarilo presadiť vylúčenie Salāhaddīna al-Bītāra zo strany, lebo v roku 1961 podpísal rezolúciu podporujúcu vystúpenie (secesiu) Sýrie zo Zjednotenej arabskej republiky.⁴⁰

Radikáli z civilného krídla strany však neboli takí silní, ako tieto akcie naznačovali. Koncom januára 1964 museli čeliť opozícii tak zo strany členov Vojenského výboru, ako aj starej gardy, ktorí – napriek vzájomným rozporom – boli ochotní spolupracovať proti ultraľavičiarom, ktorých činy viedli k nespokojnosti verejnosti so stranou a vyvolali hnev veľkého počtu konzervatívnych a nábožensky orientovaných Sýrčanov. Začiatkom februára 1964 táto podivná koalícia vytlačila ultraľavičiarov tak, že zvýšila počet delegátov na regionálny kongres a zmobilizovala dostatočný počet svojich prívržencov, ktorí pri hlasovaní nepodporili radikálov.⁴¹

Mimoriadny regionálny kongres sýrskej *Strany Baas*, ktorý sa konal vo februári 1964, s cieľom prerokovať príčiny porážky strany v Iraku, zvolil nové Regionálne vedenie, v ktorom Vojenský výbor získal sedem z pätnástich miest. Amīn al-Hāfīz sa tak stal členom tak Národného, ako aj Regionálneho vedenia. Národné vedenie vyľakané osudom strany v Iraku, poskytlo Regionálnemu vedeniu právomoc na vymenovanie vedúcich funkcionárov stranických odbočiek a vykonanie ďalších čistiek v strane. Regionálne vedenie využilo tieto právomoci na to, aby sa zbavilo prívržencov starej gardy a dosadilo vlastných ľudí, ôsmich civilistov a sedem predstaviteľov ozbrojených síl. Týmto spôsobom sýrske Regionálne vedenie získalo pevnú

³⁶ Nidāl Hizb al-Baas al-°arabī al-ištirākī °abra mu'tamarātihī al-qawmīja, 1947 – 1964. (Boj Socialistickej strany arabskej obrody cez jej národné kongresy). Bejrút: Dār at-talī'a li-t-tibā'ā wa-n-našr 1971, s. 260.

³⁷ ABU JABER, Kamel S. *The Arab Ba'ath Socialist Party*, s. 83.

³⁸ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 174.

³⁹ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 101.

⁴⁰ DEVLIN, John F. *The Ba'ath Party. A History from Its Origins to 1966*. Stanford, Ca., Hoover Institution Press 1976, s. 285.

⁴¹ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 101-102.

organizačnú základňu.⁴²

5 Nespokojnosť s ľavicovým smerovaním režimu

V roku 1964 zhoršujúca sa hospodárska situácia vyvolala vzrastajúcu nespokojnosť obchodných kruhov v Sýrii. Tie si uvedomovali, že znárodňovacie plány sú namierené proti nim, a preto odmietali akýkoľvek socialistický program. Zároveň hľadali vhodnú zámienku, aby začali zápas za zvrhnutie *baasistického* režimu.⁴³ Od začiatku februára až do polovice mája 1964 sa stupňovalo napätie medzi *Stranou Baas* a konzervatívami, väčšinou pravicovými *sunnitmi*, ktorí odmietali „vládu menších“, inými slovami sekularizmus *Strany Baas*. Obe skupiny, Muslimské bratstvo aj *nāsirovci*, so značným vplyvom medzi maloburžoáziou v mestách, sa pripojili k protivládny silám. Toto napätie sa zmenilo na náboženské zrážky a protivládne ozbrojené povstanie v meste Hamā v apríli 1964, ktoré krvavo potlačila armáda ovládaná *baasistami*.⁴⁴

Protestné hnutie, ktorého charakter sa menil, sa potom rozšírilo do všetkých veľkých miest, kde sa k malým a stredným obchodníkom, štrajkujúcim za konkrétne hospodárske požiadavky, pripojili aj inžinieri, právnici, úradníci, študenti a učitelia a robotníci požadujúci obnovu demokratického života prostredníctvom slobodných volieb. Koncom apríla 1964 štrajky zachvátili všetky väčšie mestá. Počas aprílových nepokojov sa po prvý raz objavila robotnícka milícia vyzbrojená vládou, ktorú viedol Chālid al-Džundī, odborársky predák patriaci k sekte *ismā'īlovcov*, ktorá prispela k záchrane režimu a stala sa odrazom pre jeho vzrastajúci politický vplyv.⁴⁵

Generálmajor Amīn al-Hāfiz sa pokúsil zmieriť nespokojné obyvateľstvo. S poukazom na nutnosť vytvorenia vlády národnej jednoty, inicioval prijatie novej ústavy.⁴⁶ Po viacerých ťažkostiach, 24. apríla 1964 režim zaviedol novú dočasnú ústavu pre Sýriu: tá nahradila NRRV Revolučnou národnou radou (RNR) so zákonodarnou právomocou. Rozhodujúca výkonná moc v štáte bola zverená päťčlennej Prezidentskej rade, ktorá mala byť zvolená z členov RNR. Predsedom o niekoľko dní neskôr zostavenej Prezidentskej rady sa stal Amīn al-Hāfiz, ktorý bol pri tejto príležitosti povýšený na generálporučíka. Jej ďalšími členmi boli Salāhaddīn al-Bītār, Muhammad Umrān, Nūraddīn al-Atāsī a *drúzsky* vodca Mansūr al-Atraš.⁴⁷

Hoci sa *Strane Baas* podarilo udusiť *nāsirovskú* aktivitu v Sýrii, stratila svoju morálnu silu a prítlačivosť v oblasti celoarabskej politiky. Napriek tomu, že *Strana Baas* v zmysle svojho programu mala byť predvojom hnutia za arabskú jednotu, keď bola pri moci, nedokázala viac ako izolovať Sýriu od ostatných arabských štátov a seba samu od ostatných *unionistických* elementov v ostatných arabských krajinách. Aprílové nepokoje prinútili stranu, aby sa pokúsila

⁴² BIZZĪ, Nādžī Abdannabī. *Sūrīja. Sirā al-istiqtāb, 1917 – 1973*, s. 333.

⁴³ Paradoxne slabú pozíciu *Strany Baas* v mestách možno vysvetliť všeobecnou absenciou robotníckych organizácií. Na druhej strane obchodníci boli dobre organizovaní v profesijných organizáciách a mali prostriedky na ovplyvňovanie toku udalostí. In: ABU JABER, Kamel S.: *The Arab Ba'ath Socialist Party. History, Ideology, and Organization*, s. 89-90.

⁴⁴ OLSON, Robert W. *The Ba'ath and Syria, 1947 to 1982*, s. 88-89.

⁴⁵ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 176.

⁴⁶ Sýrska dočasná ústava. In: ABU JABER, Kamel S. *The Arab Ba'ath Socialist Party. History, Ideology, and Organization*. Appendix C, s. 175-183.

⁴⁷ Táto zostava – dvaja *baasisti*-vojaci, jeden regionalista, a dvaja zo starej gardy – odrážala mocenské pomery v Sýrii oveľa presnejšie ako predtým. Okrem Salāhaddīna al-Bītāra, všetci členovia Prezidentskej rady boli členmi Regionálneho alebo Národného vedenia strany. In: DEVLIN, John F. *The Ba'ath Party. A History from Its Origins to 1966*. Stanford, Ca.: Hoover Institution Press, 1976, s. 290-291.

prelomiť svoju izoláciu. V snahe o zmiernenie domácej kritiky, *Strana Baas* a Salāhaddīn al-Bītār, ktorému po vylúčení ultraľavičiarimi bolo vrátené členstvo, vytvorili 14. mája 1964 novú vládu.⁴⁸ Okrem toho sa v strane začali rozmáhať diskusie, ktoré poznačili začiatok zákulisného konfliktu medzi Amīnom al-Hāfīzom a Muhammadom ʿUmrānom, ktorý nesúhlasil s rozmáhajúcim sa *novobaasistickým* ľavicovým trendom. Pre obvinenie, že v armáde buduje konfesijný blok a hľadá zblíženie s *nāsirovcami*, sa Muhammad ʿUmrān presunul do tábora starej gardy.

6 Vnútorne napätie v Strane Baas

Táto nová konštelácia pomohla čiastočne zmierniť alebo znížiť vnútorný nepokoj v strane. A tak sa koncom júna 1964 Vojenský výbor rozhodol, že už nepotrebuje Salāhaddīna al-Bītāra alebo Národné vedenie. Vojaci potom začali formovať stranu tak, aby im bola viac po chuti, t. j. urobiť z nej nástroj, ktorý sa dá použiť tak ako Vojenský výbor uzná za vhodné.⁴⁹ Michel ʿAflaq si uvedomil, k čomu môžu viesť pokračujúce rozpory medzi Regionálnym a Národným vedením. V snahe zdramatizovať svoj nesúhlas s vývojom situácie a vyvinúť tlak na Vojenský výbor opustil Sýriu a odcestoval do Bonnu. Salāhaddīn al-Bītār zostal, aby viedol mocenský zápas s Vojenským výborom a jeho civilnými prívržencami, zápas, ktorý trval tri mesiace. Bola to vopred prehraná bitka, pretože Regionálne vedenie, ovládané Vojenským výborom, opätovne prijalo do strany veľký počet „regionalistov“. Títo regionalisti sa postavili proti Národnému vedeniu strany, ktoré teraz začali označovať za panarabských nacionalistov.⁵⁰ Spolupráca dávala týmto dvom skupinám takmer úplnú kontrolu nad sýrskou straníckou štruktúrou.

Salāhaddīn al-Bītār, ktorý nesúhlasil s týmito zmenami, bol dočasne ponechaný vo funkcii, lebo v dňoch 5. až 18. septembra 1964 sa mala konať v Alexandrii druhá arabská konferencia na najvyššej úrovni, na ktorej sýrske vedenie dúfalo, že si zlepší vzťahy s inými arabskými štátmi.⁵¹ Po tejto konferencii, 25. septembra, Regionálne vedenie strany odhlasovalo nedôveru vláde Salāhaddīna al-Bītāra, ktorá následne bola nútená rezignovať. Novým premiérom sa stal Amīn al-Hāfīz, ktorý vytvoril kabinet ovládaný militantnými regionalistami. Salāhaddīn al-Bītār a Mansūr al-Atraš sa vzápätí vzdali aj miest v Prezidentskej rade, kde ich nahradili generál Salāh Džadīd a MUDr. Jūsuf Zuʿajjīn, dvaja radikálni regionalisti. Tým sa uzavrel sled udalostí vedúcich k úplnému ovládnutiu Prezidentskej rady.⁵² Regionálne vedenie strany zbavilo generála Muhammada ʿUmrāna, ktorý sa pridružil k Národnému vedeniu, všetkých straníckych funkcií a poslalo ho ako veľvyslanca do Španielska.⁵³

Jedna zo sporných otázok medzi tradičným vedením strany a regionalistami, bola pozemková reforma, ktorú chceli regionalisti čo najskôr realizovať. Ďalšou otázkou bol únik kapitálu z krajiny, ktorý dosiahol ohromujúce proporcie. Stredné vrstvy reagovali na vývoj politickej situácie vývozom svojho kapitálu z krajiny a odhaduje sa, že koncom roku 1964 kapitalisti prepašovali asi jednu miliardu sýrskych libier z krajiny.⁵⁴ Regionalisti hodlali zastaviť tento trend, v prípade potreby aj drakonickými metódami. Plukovník ʿAbdalkarīm al-

⁴⁸ AL-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3247-3248.

⁴⁹ DEVLIN, John F. *The Baʿth Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 292.

⁵⁰ HOPWOOD, Derek. *Syria 1945 – 1986. Politics and Society*. London: Unwin Hyman, 1988, s. 46.

⁵¹ AL-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3270-3271.

⁵² BIZZĪ, Nādžī ʿAbdannabī. *Sūrja. Sirāʿ al-istiqtāb, 1917 – 1973*, s. 337.

⁵³ DEVLIN, John F. *The Baʿth Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 29.

⁵⁴ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Baʿth*, s. 141.

Džundī, radikálne zmýšľajúci príslušník *ismāʿīlavskej* sekty, ktorý bol vymenovaný za ministra pre pozemkovú reformu, začal túto reformu neodkladne uskutočňovať.

Michel ʿAflaq sa ponáhal späť do Damasku z dobrovoľného exilu v Bonne a aby sťažil situáciu Amīnovi al-Hāfizovi, snažil sa zorganizovať spoločnú schôdzu Národného vedenia so sýrskym Regionálnym vedením *Strany Baas*. Národné vedenie, ktoré ešte stále ovládal Michel ʿAflaq, prijalo rezolúciu označujúcu postup Regionálneho vedenia za nezákonný a do nasledujúceho regionálneho kongresu pozastavilo činnosť sýrskeho Regionálneho vedenia. Členovia Národného vedenia – na svoje veľké sklamanie – však rýchlo zistili, že Vojenský výbor ovláda sýrsku organizáciu *Strany Baas* do takej miery, že Národné vedenie strany svoje rozhodnutie nedokáže presadiť.⁵⁵ Tento vývoj podnietil Amīna al-Hāfiza a Regionálne vedenie k tomu, aby prijali také hospodárske opatrenia, ktoré posilnia ich postavenie a oslabia moc vyššej strednej vrstvy. Počas prvých štyroch dní januára 1965 sýrsky režim znárodnil 114 obchodných spoločností, od veľkých firiem až po malé dielne. Urýchlil aj zavádzanie pozemkovej reformy, čo mu vynieslo podporu zo strany roľníkov a oslabilo statkárov.⁵⁶ Na to zareagovali aj *sunnitskí* náboženskí hodnostári (*ʿulamāʿ*)⁵⁷ tým, že začali hlásať občiansku neposlušnosť. Režim na štrajky zareagoval rýchlo a tvrdo; niektorí účastníci boli odsúdení na smrť na odstrašenie ďalších, aj keď rozsudky boli neskôr potichu odložené. V tejto súvislosti si *Strana Baas* uvedomila, že musí kontrolovať aj *sunnitských* náboženských hodnostárov. Snažila sa na to dosiahnuť tak, že 28. januára 1965 vydala dekrét oprávňujúci Prezidentskú radu menovať a odvolávať všetkých náboženských hodnostárov, kresťanských, muslimských alebo iných.⁵⁸

Sýrska organizácia *Strany Baas* v čase, keď sa snažila neutralizovať *sunnitských* náboženských hodnostárov, pripravovala voľby delegátov na chystaný regionálny kongres. Voľby, konané v polovici januára 1965, počas ktorých sa vypuklo prejavili rozpory medzi mestom a vidiekom, potvrdili rozsiahlu frakčnú činnosť v strane. Regionalisti a Vojenský výbor z toho vyvodili záver, že stranický aparát treba výrazne zreorganizovať. Preto presadili zníženie počtu členov v Regionálnom vedení strany na 11, z ktorých šesť nezastávalo žiadne ďalšie politické alebo vojenské funkcie, takže sa mohli naplno venovať práci v Regionálnom vedení. Tento systém sa potom uplatnil aj na nižších organizačných stupňoch strany v rámci Sýrie.⁵⁹ Sýrsky regionálny kongres sa konal od 18. marca do 4. apríla 1965. Schválil postup Regionálneho vedenia a splnomocnil ho vymenovať členov Prezidentskej rady a predsedu vlády. Kongres tiež rozhodol, že generálny tajomník Regionálneho vedenia bude automaticky predsedom Prezidentskej rady.⁶⁰ Amīn al-Hāfiz premiérom už bol, a tak jeho prívrženci, ktorí ovládali Regionálne vedenie, využili svoju silu a vymenovali ho za generálneho tajomníka Regionálneho vedenia, čím sa stal aj predsedom Prezidentskej rady. Takým spôsobom súčasne zastával tri najvyššie funkcie v štáte.

7 Pokus zastaviť ľavicový prúd v strane

Po sýrskom regionálnom kongrese sa mal konať ôsmy národný kongres *Strany Baas*, ale členovia sýrskeho Regionálneho vedenia neboli spokojní s touto vyhlídkou, pretože ich

⁵⁵ OLSON, Robert W. *The Baʿth and Syria, 1947 to 1982*, s. 92.

⁵⁶ AI-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3282-3286.

⁵⁷ Ālim (pl. *ʿulamāʿ*) – učenci, u sunnitov sú to kvalifikovaní znalci náboženských náuk, teologicky a právne vzdelaní muži, ktorí usmerňujú veriacich v duchovnej oblasti.

⁵⁸ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Baʿth*, s. 142-143.

⁵⁹ OLSON, Robert W. *The Baʿth and Syria, 1947 to 1982*, s. 93.

⁶⁰ BIZZĪ, Nādhī ʿAbdānābī. *Sūrīya. Sirāʿ al-istiqtāb, 1917 – 1973*, s. 337. RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Baʿth*, s. 145-147.

umiernení rivali v Národnom vedení strany vedení Michelom °Aflaqom, tam ešte stále tvorili väčšinu. Príčinou ďalších rozporov bola skutočnosť, že najvyššie vojenské a civilné funkcie získali vybraní členovia Vojenského výboru, kým mnohí ďalší, napriek zásluhám, vyšli naprázdno.⁶¹ Regionálne vedenie sa preto snažilo dosiahnuť zmierenie so starou gardou na národnom kongrese konanom v druhej polovici apríla 1965, skôr ako umiernení odhalia rozpory v ich radoch. Na národnom kongrese, Amīn al-Hāfiz, Salāh Džadīd, Michel °Aflaq a Munīf ar-Razzāz, sýrsky *baasista* narodený v Jordánsku, vypracovali správu schvaľujúcu postup sýrskeho Regionálneho vedenia. Správa však znova potvrdila právo Národného vedenia riadiť a usmerňovať Regionálne vedenie a presunula právo menovať premiéra, členov Prezidentskej rady a náčelníka generálneho štábu z výlučnej právomoci Regionálneho vedenia na spoločné zasadnutie Regionálneho a Národného vedenia.⁶²

Na domácom fronte, sýrsky regionálny kongres, ktorý zasadal na prelome marca a apríla, sa znovu zišiel v júni 1965, aby schválil dočasný akčný program, ktorý sa mal realizovať v Sýrii. Tento program vypracovalo Regionálne vedenie, ale pred konečným schválením prešiel istými úpravami, pretože Národné vedenie strany, ktoré obnovilo v Sýrii svoju činnosť, žiadalo možnosť vyjadriť sa k programu. Vplyv „starej gardy“ strany bol zjavný v mnohých smeroch a prejavil sa aj v prepracovanom protimarkxistickom úvode.⁶³ Program bol schválený na spoločnom zasadnutí Regionálneho a Národného vedenia a uverejnený 22. júla 1965 pod názvom *Dočasný program*, ale už o necelé dva týždne, 2. augusta, Národné vedenie vydalo všeobecne platný dokument nazvaný *Program strany*. Program obsahoval princípy hospodárskej politiky strany v prechodnom desaťročnom období, ktorého splnenie malo zabezpečiť zdvojnásobenie HDP, zamestnanosť, stabilitu cien a uspokojenie základných životných potrieb obyvateľstva.⁶⁴ Význam programu spočíval aj v tom, že demonštroval ako *Strana Baas* účinne prevzala politickú a hospodársku nadvládu nad Sýriou a koná tak, aby poskytla *modus vivendi* tým príslušníkom stredných vrstiev, ktorí sú ochotní zmieriť sa s režimom.

Na oboch kongresoch sa výrazne prejavilo ostré napätie medzi generálmi Amīnom al-Hāfizom a Salāhom Džadīdom, ktoré prerástlo do mocenského zápasu. Títo dvaja muži rozdielnych pováh, pochádzajúci z úplne odlišných prostredí, mali aj rozličné mocenské základy. Amīna al-Hāfiza všeobecne podporovalo sýrske obyvateľstvo, zatiaľ čo Salāh Džadīd mal podporu väčšiny dôstojníkov, ktorá bola v konečnom dôsledku rozhodujúca.⁶⁵ Salāh Džadīd navrhol zrušenie Prezidentskej rady a tento návrh získal podporu aj na spoločnom zasadnutí Regionálneho a Národného vedenia strany na konci júna 1965. Mimoriadny regionálny kongres konaný v júli 1965, aby urovnal tento konflikt, zvolil nové Regionálne vedenie, ktorého sedem členov tvorili dôstojníci. Keďže polovica nového Regionálneho vedenia podporovala Amīna al-Hāfiza a druhá polovica Salāha Džadīda, k urovnaniu nedošlo. Pod tlakom Amīna al-Hāfiza sa Salāh Džadīd vzdal funkcie náčelníka generálneho štábu, ale dosiahol prevahu v Regionálnom vedení strany. Výsledkom bolo, že Regionálne vedenie,

⁶¹ DEVLIN, John F.: *The Ba'ath Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 296.

⁶² *Taqrīr tadžribat al-hukm fī Sūriyā*. (Správa o skúsenostiach z vládnutia v Sýrii). In: *Nidāl al-Ba'at*. (Boj Strany Baas). Vol. IX. *Al-mu'tamar al-qawmī as-sāmin*. (Ôsmy národný kongres). Bejrút: Dār at-talī'a li-t-tibā'a wa-n-našr 1972, s. 16-19. Al-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3304.

⁶³ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 176-179.

⁶⁴ GOMBĀR, Eduard. *Revolučně demokratické strany na Blízkém východě*. Praha: Univerzita Karlova, 1986, s. 34.

⁶⁵ Al-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3273; RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 160-164.

roztrpčené svojou neschopnosťou zmieriť znepriatelených súperov, odstúpilo ako celok.⁶⁶

8 Postavenie Sýrie na arabskej scéne

Celý tento vnútorný zápas prebiehal v čase, keď sa vzťahy *Strany Baas* s Egyptom, po istom zlepšení koncom roku 1964 a začiatkom roku 1965, začali zasa zhoršovať. Problémom bola pretrvávajúca vnútroarabská otázka, ako postupovať proti Izraelu. Sýria, ktorej izraelské nálety zničili stavebné mechanizmy použité pri vlastnom projekte využitia vôd rieky Jordán, presadzovala vzájomnú pomoc. Následne po konferencii v Káhire v máji 1965, kde bola sýrska požiadavka odmietnutá,⁶⁷ Damask spustil masívnu protiegyptskú propagandistickú kampaň. Egyptské médiá odpovedali v rovnakom tóne a urážky pokračovali, až kým Sýria pohrozila bojkotom tretej arabskej konferencie na najvyššej úrovni v Casablance (13. – 17. septembra 1965) a všetkých ďalších konferencií. Ale *Strana Baas* vediac, že ostatné arabské štáty chcú pokračovať v konferenciách, a tak budú podporovať prezidenta ZAR, musela ustúpiť, aby si zaistila jeho pokračujúcu spoluprácu. Sýria, aj keď bola na arabskej úrovni často v izolácii, nechcela sa dostať do ešte väčšej izolácie ako predtým. Preto sýrska delegácia na konferenciu v Casablance, vedená Amīnom al-Hāfizom a Munīfom ar-Razzāzom, súhlasila so všetkými rozhodnutiami konferencie, vrátane rezolúcie zakazujúcej každému arabskému štátu viesť propagandistické útoky voči inému arabskému štátu.⁶⁸

Salāh Džadīd a jeho frakcia využili túto „pasivitu“ ako príležitosť na diskreditovanie Amīna al-Hāfiza a Národného vedenia strany, ktorí mali nezávideniahodnú úlohu vysvetliť rozhodnutia z Casablancy vo svetle svojich predošlých výpadov proti Džamālovi °Abdannāsirovi a arabským monarchom. Konferencie v Káhire a v Casablance dočasne oslabili nielen vedúce postavenie Salāhaddīna al-Bītāra a Michela °Aflaqa, ale aj Munīfa ar-Razzāza.⁶⁹ Regionálne vedenie strany následne rozpútalo zúrivy útok na Amīna al-Hāfiza nielen za to, že v snahe ukončiť izoláciu Sýrie zaujal priateľskejší postoj voči prezidentovi Džamālovi °Abdannāsirovi, ale najmä za to, že sa postavil na stranu Národného vedenia. V regionálnom vedení, ktoré ovládal Salāh Džadīd ako zástupca generálneho tajomníka, vďaka šikovnej manipulácii a vďaka prebehlikom z opačného tábora, strhol moc na svoju stranu. Po návrate z Casablancy Amīna al-Hāfiza 23. septembra 1965 odvolali z funkcie predsedu vlády a nahradil ho Jūsuf Zu°ajjin, lekár slúžiaci ako dobrovoľník v alžírскеj revolúcii.⁷⁰ V snahe posilniť vlastné postavenie, sa Amīn al-Hāfiz usiloval znovu zaradiť viacerých *sunnitských* dôstojníkov,

⁶⁶ Takáto akcia si vyžadovala regionálny kongres a Národné vedenie v úsilí o posilnenie svojej pozície v Sýrii, sa rozhodlo zvýšiť počet členov Regionálneho vedenia z 11 na 16, ale plán zlyhal, lebo Michel °Aflaq zanovito trval na tom, že deväť z šestnástich členov musí patriť k jeho prívržencom. Jeho neuvážený prístup mal za následok, že ostatní *baasisti* reagovali vzdorne a vybrali takých 16 členov, ktorí boli v opozícii voči Michelovi °Aflaqovi. In: DEVLIN, John F.: *The Ba'ath Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 299.

⁶⁷ Na sýrsku žiadosť zmeniť dohodu, sa zišlo v Káhire v dňoch 26. až 30. mája 1965 mimoriadne zasadnutie Paktu kolektívnej obrany Ligy arabských štátov. In: HAJKAL, Muhammad Hasanajn: *Al-Infidžār 1967*. (Výbuch 1967). Káhira: Al-Ahrām, 1990, s. 205-207.

⁶⁸ BIZZĪ, Nādži °Abdannābī. *Sūrīya. Sirā° al-istiqtāb, 1917 – 1973*, s. 339.

⁶⁹ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 170.

⁷⁰ Jeho vláda sa skladala väčšinou z prívržencov Salāha Džadīda. MUDr. Ibrāhīm Māchūs, jediný prominentný °alťovský civilista v *Strane Baas* a ďalší veterán z Alžírsku, sa stal podpredsedom vlády a ministrom zahraničných vecí. *Sunnita* Muhammad °Id al-°Ašāwī, viedol významné ministerstvo vnútra a *ismā°ťovský* plukovník °Abdalkarīm al-Džundī, zaujal miesto ministra pre pozemkovú reformu, ktoré sa zakrátko stalo veľmi dôležitou inštitúciou.⁷⁰ In: AL-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3316.

prívržencov Akrama al-Hawrānīho, do armády, ale s malým úspechom.⁷¹

Počas týchto udalostí zápas medzi Amīnom al-Hāfizom a Salāhom Džadīdom v rámci sýrskej organizácie *Strany Baas* pokračoval a postupne sa zostroval. Salāh Džadīd udrel prvý tým, že získal na svoju stranu štyroch prívržencov svojho rivala, vrátane ministra obrany generála Hamada ʿUbjajda, využívajúc osobné slabosti a ambície a *baasistický* politický systém, ktorý znamenal upevňovanie politických spojení po líniách konfesionalnej solidarity. Salāh Džadīd, ktorý ostro kritizoval odstaveného generála Muhammada ʿUmrāna za to, že si buduje blok *ʿalīovských* dôstojníkov, sám pokračoval v tomto trende. V tomto smere je zaujímavé, že Amīn al-Hāfiz sa snažil získať pre seba podporu tým, že ostro vystúpil proti sektárstvu, ale jeho pokus zlyhal hlavne preto, lebo *sunnitom* chýbala nutná súdržnosť. Stojí však za zmienku, že traja zo štyroch dôstojníkov, ktorí prešli od Amīna al-Hāfiza k Salāhovi Džadīdovi, neboli *ʿalīovci*, ale *drúzi*. Aj keď *ʿalīovci* a *drúzi* tradične neboli spojenci, keď Amīn al-Hāfiz vytiahol do boja proti sektárstvu a veľkému nepomeru zastúpenia menšín v dôstojníckom zbore, našli spoločnú reč.⁷²

Útoky regionalistov tlačili Amīna al-Hāfiza bližšie k Národnému vedeniu strany. Narastajúce konflikty vytvorili krízovú atmosféru. Začiatkom decembra 1965 sa Národné vedenie rozhodlo požadovať od dôstojníkov v Regionálnom vedení (ale nie v Národnom vedení), aby vystúpili z armády. Sýriu však ovládalo Regionálne vedenie a väčšina vojenských útvarov podporovala regionalistických dôstojníkov. Ak odhliadneme od popularity Amīna al-Hāfiza vo verejnosti, Národné vedenie bolo izolované. V snahe zvýšiť kontrolu civilnej moci nad armádou Salāh Džadīd začal prekladať „nespolahlivých“ dôstojníkov na menej dôležité veliteľské miesta. Amīn al-Hāfiz, ktorý mal v armáde ešte značný vplyv, sa pokúsil túto snahu zablokovať, ale neúspešne. Salāh Džadīd využil jeden starý, ale ešte stále platný zákon, ktorý dával ministrovi obrany Hamadovi ʿUbjajdovi, ktorý ho v tom čase podporoval, právomoc prekladať dôstojníkov.⁷³

Amīnovi al-Hāfizovi prišla pomoc z nečakanej strany: po príchode domov zo Španielska na dovolenku sa s ním udobril generál Muhammad ʿUmrān, čo bola vzhľadom na ich predošlé vzájomné nepriateľstvo obrovská zmena. Amīn al-Hāfiz dúfal, že týmto krokom sa mu podarí zmierniť postoj *ʿalīovcov* voči nemu.⁷⁴ Národné vedenie však neverilo, že by zmierenie medzi týmito dvoma mužmi mohlo vydržať.⁷⁵

Salāh Džadīd urobil taktickú chybu, keď sa rozhodol vzoprieť Národnému vedeniu a nariadil verným jednotkám, aby normalizovali situáciu v Humse. Zásah však vyústil do krvavej zrážky a mnohí dôstojníci, ktorí nesúhlasili s touto akciou, sa priklonili k Národnému vedeniu.⁷⁶ Národné vedenie, považujúce akciu v Humse za vzburu, obvinilo Regionálne vedenie, že porušilo stanovky strany a prevzalo všetky právomoci. Táto strata podpory nedala Regionálnemu vedeniu ovládanému Salāhom Džadīdom inú možnosť, iba takticky ustúpiť. Národné vedenie strany 19. decembra 1965 odhlasovalo rozpustenie Regionálneho vedenia a samo prevzalo všetku vojenskú a politickú moc v Sýrii.⁷⁷ Toto rozhodnutie bolo oznámené 21. decembra po tom, ako bolo Regionálne vedenie nahradené Najvyšším vedením strany, v ktorom mala protidžadídovská frakcia jasnú väčšinu. Čistky sa robili aj v členskej základni, vzhľadom na to, že väčšina organizácií bola stále lojálna voči rozpustenému Regionálnemu

⁷¹ AL-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV., s. 3348.

⁷² PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 180.

⁷³ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Baʿth*, s. 184.

⁷⁴ DEVLIN, John F. *The Baʿth Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 301-302.

⁷⁵ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Baʿth*, s. 187.

⁷⁶ AR-RAZZĀZ, Munīf. *At-tadžriba al-murra*, s. 165-167.

⁷⁷ SEALE, Patrick. *Asad of Syria. The Struggle for the Middle East*. Berkeley: University of California Press, 1989, s. 100.

vedeniu.⁷⁸ Hoci Salāh Džadīd a jeho prívrženci mali dosť sily prevziať moc v Sýrii do vlastných rúk, predbežne nepodnikli žiadnu odvetnú akciu, lebo sa chceli vyhnúť otvorenému rozkolu v strane.

ROZUZLENIE: LAVICOVÉ KRÍDLO STRANY BAAS PREBERÁ MOC V SÝRII

V strane došlo k tichej dohode, že sa treba vyhýbať krvavým zrážkam, ktoré by mohli ohroziť samotnú existenciu režimu.⁷⁹ Navyše, ozbrojený prevrat v tom čase by bol mal katastrofálne politické následky tak vnútropoliticky, ako aj vzhľadom na zahraničie. A tak frakcia Salāha Džadīda prešla na pomerne umiernený program s cieľom sťažiť život novej vláde. Prvým činom bolo, že zariadila aby Jūsuf Zu^cajjin, jeho vláda a traja z piatich členov Prezidentskej rady podali demisiu, čím spôsobili menšiu ústavnú krízu, pretože Prezidentská rada, zredukovaná teraz na dve osoby, mohla prijať demisiu vlády iba pri plnom počte členov. Trvalo šesť dní, kým sa podarilo Prezidentskú radu doplniť na plný počet členov a demisie mohli byť prijaté.⁸⁰

Na uvoľnené miesto predsedu vlády bol navrhnutý Salāhaddīn al-Bītār, ale v Národnom vedení strany sa jeho nominácia nestretla s jednoznačnou podporou. Na jednej strane preto, lebo v Národnom vedení zostalo ešte viacero prívržencov Salāha Džadīda, na druhej strane preto, lebo niektorí prívrženci Michela ^cAflaqa jednoducho z osobných dôvodov stiahnuť Muhammada ^cUmrāna z Madridu a vymenovať ho za ministra obrany. Ani Michel ^cAflaq ani Salāhaddīn al-Bītār totiž nechceli, aby skupina Amīna al-Hāfiza bola jediným predstaviteľom armády vo vláde. Amīn al-Hāfiz sice súhlasil s týmto krokom, ale navrhol, aby funkcie ministra obrany a náčelníka generálneho štábu boli rozdelené tak, že Muhammad ^cUmrān by zastával prvú a on druhú funkciu. To sa nestalo, a Muhammad ^cUmrān dostal obe funkcie, čím si znepriatelil nielen Amīna al-Hāfiza, ale aj nestranných dôstojníkov, ktorým prekážalo jeho sektárstvo.⁸²

Prvým bodom programu Salāhaddīna al-Bītāra, tak ako to oznámil v prejave 4. januára 1966, bolo ukončenie izolácie *Strany Baas* tak v Sýrii ako aj v zahraničí, osobitne uvoľnením napätia s Egyptom. Aby ukončil túto dlhotrvajúcu izoláciu, rozkázal prepustiť politických väzňov, vrátane prívržencov dlhoročného spojenca *Strany Baas*, Akrama al-Hawrānīho. Salāhaddīn al-Bītār požiadal aj tých, ktorí boli nespokojní so stavom situácie v Sýrii, aby diskutovali s vládou o problémoch a vytvoril komisiu, ktorá mala preveriť situáciu v znárodnenom priemysle, čo vyvolalo fámy o blížiacom sa rušení znárodnenia. Salāhaddīn al-Bītār však urobil jednu školácku chybu: verejne priznal, že v súlade s dohodou uzavretou s armádou, skôr ako dá súhlas s nomináciou na premiéra, hodlá dôstojníkov považovaných za nepriateľských voči režimu preložiť.⁸³

Predseda vlády sa tým ocitol v pasci: preloženie vybraných dôstojníkov hrozilo vyvolaním pokusu o prevrat, ale aj prítomnosť nepriateľsky naladenej frakcie, ktorej členovia zastávali kľúčové veliteľské funkcie v armáde a významné funkcie v sýrskom straníckom aparáte, znamenala pre jeho vládu trvalú hrozbu.⁸⁴ Počas nastávajúceho zápasu o ovládnutie armády a straníckej organizácie v Sýrii, mala frakcia Salāha Džadīda viaceré významné výhody. Ešte stále ovládala väčšinu straníckeho aparátu Regionálneho vedenia ako aj väčšinu

⁷⁸ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 181.

⁷⁹ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba^cth*, s. 191.

⁸⁰ DEVLIN, John F. *The Ba^cth Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 301.

⁸¹ Ar-RAZZĀZ, Munīf. *At-tadžriba al-murra*, s. 180-181.

⁸² OLSON, Robert W. *The Ba^cth and Syria, 1947 to 1982*, s. 103.

⁸³ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 181.

⁸⁴ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba^cth*, s. 191.

sýrskych odbočiek. Keďže si to dobre uvedomovali, uchýlili sa k legálnej taktike s odvolaním sa na to, že ôsmy národný kongres v súvislosti s rozpustením Regionálneho vedenia strany požiadal o zvolanie regionálneho kongresu. Michel °Aflaq a Salāhaddīn al-Bītār však veľmi dobre vedeli, že taký kongres by podporil nedávno odvolané Regionálne vedenie. Aby predišli takému vývoju, plánovali urobiť čistku v odbočkách strany v Sýrii a oznámili, že zvolajú deviaty národný kongres ešte pred konaním volieb delegátov na regionálny kongres. Tieto kroky si však vyžadovali dlhší čas.⁸⁵

Keď uvažované opatrenia zlyhali, Michel °Aflaq a Salāhaddīn al-Bītār sa rozhodli uplatniť politiku, ktorú nazvali „otvorenie sa“. *Stranu Baas* chceli zbaviť nálepky „exkluzívneho klubu“ a zdôrazniť jej „ľudovú kvalitu“ tým, že otvoria jej rady umierneným unionistom ako bolo *Hnutie socialistických unionistov*.⁸⁶ Ďalším zdanlivo úspešným krokom bola reštrukturalizácia NRRV, a to nahradením jej 30 členov a pridaním 39 nových členov, čím sa počet členov zvýšil na 134. Tento krok a obmedzený úspech „otvorenia sa“, dal Národnému vedeniu strany odvalu zvoliť deviaty národný kongres a pripraviť sa na voľbu sýrskych delegátov na ten kongres.⁸⁷ Kongres však odložili, keď si Národné vedenie uvedomilo, že nemôže dosiahnuť zvolenie svojich ľudí, kým sa neuskutočnia čistky v nižších stranických organizáciách. Tieto kroky spojené s preložením viacerých prívržencov Salāha Džadīda z citlivých miest v okolí Damasku, by boli vážne oslabili mocenskú základňu regionalistov. Národné vedenie sa mohlo ľahko dovtipiť, že to, čo sa chystá urobiť, určite vyprovokuje regionalistov k pokusu o prevrat. Do karát im hrala aj skutočnosť, že Muhammad °Umrān a Amīn al-Hāfiz boli v osobnom spore, a tak bolo nepravdepodobné, že by boli spojili sily, aby zastavili akciu Salāha Džadīda.⁸⁸

Za tejto situácie došlo 23. februára 1966 k ďalšiemu vojenskému prevratu v Sýrii, najkrvavejšiemu za uplynulých 17 rokov. Jeho úspech zaistil prechod generálmajora Hāfiza al-Asada, veliteľa letectva a predtým prívrženca Amīna al-Hāfiza na stranu povstalcov. Amīn al-Hāfiz, Muhammad °Umrān, Salāhaddīn al-Bītār a ďalší členovia Národného vedenia, ktorí nestihli utiecť, boli uväznení. Salāhaddīn al-Bītār, Michela °Aflaqa a ďalších následne vylúčili zo strany ako „agentov imperializmu“ a „zradcov“ a neskôr obidvoch historických vodcov strany odsúdili na smrť. Od toho okamihu začali pôsobiť dve *Strany Baas*: nový *Baas* v Damasku, ktorý čoskoro začal budovať odbočky v ďalších arabských krajinách a starý *Baas*, ktorého vedenie sa dočasne usadilo v Bejrúte.

Noví *baasisti*, ktorí uskutočnili svoj prevrat v mene zákonnosti,⁸⁹ zrušili dočasnú ústavu z 24. apríla 1964⁹⁰ a odstránili zložitú štruktúru, ktorá drobila moc medzi stranou a vládnymi inštitúciami. Všetku moc zverili Regionálnemu vedeniu strany. Hlava štátu, predseda vlády a vláda, všetci menovaní a odvolávaní Regionálnym vedením, mali vykonávať zákonodarnú aj výkonnú právomoc a neskôr bolo sformované aj nové Národné vedenie strany. Salāh Džadīd, silný muž nového režimu, si zvolil vládnutie zo zákulisia ako zástupca generálneho tajomníka Regionálneho vedenia. Hāfiz al-Asad zostal veliteľom letectva a stal sa aj ministrom obrany. *Sunnita* Ahmad Suwajdānī, bol povýšený na generálmajora a vymenovaný za náčelníka generálneho štábu. Najvýznamnejšími civilnými predstaviteľmi nového režimu

⁸⁵ Ar-RAZZĀZ, Munīf. *At-tadžriba al-murra*, s. 180-181.

⁸⁶ RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 198-199.

⁸⁷ PETRAN, Thabita. *Syria*, s. 182.

⁸⁸ DEVLIN, John F. *The Ba'ath Party. A History from Its Origins to 1966*, s. 302; RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba'ath*, s. 201-202.

⁸⁹ Tvrdili, že Národné vedenie strany v rozpore so stanovami, t. j. nezákonne, rozpustilo Regionálne vedenie.

⁹⁰ Al-HAWRĀNĪ, Akram. *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. Vol. IV, s. 3244.

boli traja lekári: hlava štátu Nūraddīn al-Atāsī, predseda vlády Jūsuf Zu^cajjin a podpredseda vlády a minister zahraničných vecí Ibrāhīm Māchūs.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ABU JABER, Kamel S. *The Arab Ba^cth Socialist Party. History, Ideology, and Organization*. New York: Syracuse University Press, 1966.
2. ABURISH, Said K.: *Nasser. The Last Arab*. London: Duckworth, 2004.
3. *Al-madžmū^c a al-kāmila li-khutab wa ahādīs wa tasrīhāt Džamāl^c Abdannāsir. Sanawāt al-wahda*. (Úplná zbierka prejavov, rozhovorov a vyhlásení Džamāla^c Abdannāsira. Roky jednoty). Diel III., Časť II., od 1. januára 1960 do 5. októbra 1961. Bejrút, Markaz ad-dirāsāt al-wahda al-^carabīja 1996.
4. BE'ERI, Eliezer. *Army Officers in Arab Politics and Society*. London: Pall Mall, 1970.
5. BIZZĪ, Nādžī^c Abdannabī. *Sūrīja. Sirā^c al-istiqtāb, 1917 – 1973*. (Sýria. Zápas o polarizáciu). Damask: Dār ibn al-^cArabī, 1996.
6. DAWISHA, A. I. *Egypt in the Arab World. The Elements of Foreign Policy*. London: The Macmillan Press, 1976
7. DEVLIN, John F. *The Ba^cth Party. A History from Its Origins to 1966*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1976.
8. GOMBÁR, Eduard. *Revolučné demokratické strany na Blízkeľ východě*. Praha: Univerzita Karlova, 1986.
9. *Hadīs al-batal az-za^cīm Džamāl^c Abdannāsir ilā al-umma*. (Prejav hrdinu, vodcu Džamāla^c Abdannāsira k národu). Káhira: Kitāb at-tahrīr, diel. IV. (1961 – 1963).
10. HAMRŮŠ, Ahmad. *Qissat sawrat 23 jūlijū*. (Príbeh revolúcie 23. júla). Diel. III. *Abdannāsir wa al-^cArab*. (^cAbdannāsir a Arabi). Bejrút: Al-mu'assasa al-^carabīja li-d-dirāsāt wa-n-našr, 1976.
11. HASOU, Tawfig Y. *The Struggle for the Arab World. Egypt's Nasser and the Arab League*. London, Boston, Sydney and Henley: KPI, 1985.
12. Al-HAWRĀNĪ, Akram: *Muzakkirāt Akram al-Hawrānī*. (Memoáre Akrama al-Hawrānīho). Diel. IV. Káhira: Maktabat Madbūlī, 2000.
13. HAJKAL, Muhammad Hasanajn. *Sanawāt ghalayān*. (Roky vrenia). Káhira: Al-Ahrām, 1988.
14. HAJKAL, Muhammad Hasanajn. *Al-Infidžār 1967*. (Explózia 1967). Káhira: Al-Ahrām, 1990.
15. HOPWOOD, Derek. *Syria 1945 – 1986. Politics and Society*. London: Unwin Hyman, 1988.
16. KERR, Malcolm H. *The Arab Cold War. Gamal 'Abd al-Nasir and His Rivals, 1958 – 1970*. London, New York: Oxford University Press, 1977.
17. MUHAMMAD, Nādžāh. *Al-haraka al-qawmīja al-^carabīja fī Sūrījā, 1948 – 1967*. (Arabské národné hnutie v Sýrii). Diel. I. Damask: Dār al-Ba^cs, 1987.
18. *Nidāl al-Ba^cs*. Zbierka dokumentov. (Boj /Strany/ Baas). Diel. IV. *Al-mu'tamarāt al-qawmīja as-saba^c a al-ūlā*. (Sedem prvých národných kongresov). Bejrút: Dār at-talī^c a li-t-tibā^c a wa-n-našr, 1970.
19. *Nidāl al-Ba^cs*. Zbierka dokumentov. (Boj /Strany/ Baas). Diel. IX. *Al-mu'tamar al-qawmī as-sāmin*. (Ôsmy národný kongres). Bejrút: Dār at-talī^c a li-t-tibā^c a wa-n-našr, 1972.
20. NUTTING, Anthony. *Nasser*. New York: E. P. Dutton & Co., Inc., 1972.
21. OLSON, Robert W. *The Ba^cth and Syria, 1947 to 1982. The Evolution of Ideology, Party, and State*. Princeton, N. J.: The Kingston Press, Inc., 1982.
22. PETRAN, Thabita. *Syria*. New York: Praeger Publishers, 1972.
23. RABINOVICH, Itamar. *Syria under the Ba^cth*. Jerusalem: Israel Universities Press,

- 1972.
24. Ar-RAZZĀZ, Munīf. *At-tajriba al-murra*. (Trpká skúsenosť). Bejrút: Dār gāndūr, 1967.
 25. SEALE, Patrick. *Asad of Syria. The Struggle for the Middle East*. Berkeley: University of California Press, 1989.
 26. STEPHENS, Robert. *Nasser. A Political Biography*. London: Allen Lane, The Penguin Press, 1971.
 27. TIBAWI, A. L. *A Modern History of Syria including Lebanon and Palestine*. London: Macmillan, St. Martin's Press, 1969.
 28. °UMRĀN, Muhammad. *Tadžribatī fī as-sawra*. (Moja skúsenosť s revolúciou). Bejrút: 1970.
 29. Van DAM, Nikolaos. *The Struggle for Power in Syria. Sectarianism, Regionalism and Tribalism in Politics, 1961 – 1978*. London. Croom Helm Ltd. Publishers, 1979
 30. VERNIER, Bernard. *Armée et politique au Moyen-Orient*. Paris: 1966.

KONTAKT

doc. PhDr. Karol Sorby, DrSc.
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: karol.sorby@euba.sk